

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

ההשפעה של מידה וסוג ההתערבות בספרים אלקטרוניים על הבנת הנשמע ולמידת מילים של ילדים בגיל הגן

עדי חדד

1. תקציר

קריאת ספרים לילדים בגיל הרך נחשבת לפעילות חשובה ביותר המפתחת יכולות אורייניות ושפתיות שונות. עם התפתחות הטכנולוגיה ילדים רבים נחשפים לספרות האלקטרונית באמצעים דיגיטליים מגוונים. הספרים האלקטרוניים מאפשרים התערבויות מסוגים שונים כגון, משחק, תוכן ומילון, כאשר כל אלו מובאות עם וללא קשר ישיר לתוכן הסיפור. המחקר הנוכחי דן בשאלה מהם סוג ומידת ההתערבות האופטימלית אשר תשפיע באופן חיובי על הבנת סיפור ולמידת מילים חדשות בקרב ילדי גן חובה. קבוצת המחקר כללה 72 ילדים בגילאי גן חובה עם התפתחות תקינה, ממעמד סוציו-אקונומי בינוני-גבוה וללא הבדל מגדרי. הניסוי נערך במשך שלושה ימים כאשר המפגש הראשון נועד להיכרות והעברת מבחן מקדים להערכת יכולות הבנת הנשמע. בשני המפגשים הנוספים, צפו המשתתפים בשלושה סיפורים אלקטרוניים עם התערבות תואמת לתוכן הסיפורי שהוצגו על גבי מחשב, אולם מידת ההתערבות הייתה שונה בין הסיפורים וסוג ההתערבות היה שונה בין המשתתפים. מידת ההתערבות תופעלה באמצעות שלוש רמות, כך שכל ילד קיבל סיפור אחד במידת התערבות נמוכה, שכללה התערבות אחת כל שתי שקופיות, סיפור אחד במידת התערבות בינונית, שכללה התערבות אחת כל שקופית, וסיפור אחד במידת התערבות גבוהה, שכללה שתי התערבויות ברוב השקופיות. סוג ההתערבות תופעל באמצעות שתי רמות, כך שחצי מהמשתתפים קיבלו התערבות של פירוש מילוני, אשר מפרש מילים קשות בסיפור, וחצי מהמשתתפים קיבלו התערבות של הרחבה הכוללת מידע אודות הרגשות, הכוונות והמחשבות של הדמויות שאינן מובאות באופן גלוי בטקסט. שני סוגי ההתערבות הופיעו באותן שקופיות בשלושת המידות בכל אחד מהסיפורים. בסוף כל קריאה של הסיפור האלקטרוני, כל משתתף ענה בעל פה על שאלות הבנה ומבחן אוצר מילים.

תוצאות המחקר הראו כי ככל שעולה מידת ההתערבות בעת צפייה והאזנה בספר אלקטרוני, הן מסוג פירוש מילוני והן מסוג הרחבה, כך מתרחשת למידה רבה יותר של מילים חדשות, וישנו שיפור גדול יותר בהבנת הנשמע. עם זאת, השפעה זו נצפתה רק במפגש השני, לאחר שהילדים נחשפו פעם נוספת לסיפורים. במפגש הראשון אמנם נצפתה למידה של מילים חדשות, אך באופן שווה בכל מידות ההתערבות. החשיפה הנוספת לסיפורים העלתה באופן משמעותי את מספר המילים החדשות שנלמדו ואת הבנת הנשמע כאשר מידת ההתערבות הייתה גבוהה. ממצאים אלו מציעים כי לשני סוגי ההתערבות, פירוש מילוני והרחבה, יש השפעה חיובית דומה הן על למידת מילים חדשות והן על הבנת הנשמע בקרב ילדי גן חובה. נראה כי הפסקות בעת הצפייה לטובת הרחבת העלילה על ידי ביטויים רגשיים ו/או חברתיים שונים, או לטובת פירוש מילים קשות, אינן מפריעות למהלך הסיפור, ואינן פוגעות בתהליכי הלמידה השונים, לפחות לא במידות שנבחנו במחקר זה. כמו כן, חשיפה חד פעמית לספרים אלקטרוניים אינה מספיקה על מנת שמידת ההתערבות שבספרים אלו תשפיע, אלא נחוץ לפחות חשיפה חוזרת נוספת על התערבות זו. חשוב לציין, כי על אף שנצפתה למידה של מילים חדשות כבר במפגש הראשון, איננו יכולים לייחס זאת בוודאות

להתערבות עצמה, מפני שבמחקר זה לא השונו את ביצועי הילדים לתנאי שבו הם שמעו את הסיפורים ללא התערבות כלל.

לממצאים אלו יש השלכות חשובות על דרכי הלמידה וההוראה של אנשי חינוך והורים כאחד. כמו כן, מחקרנו עשוי לתרום לפיתוחם של הספרים האלקטרוניים והתאמתם לאוכלוסייה בצורה מיטבית. לצד זה, במחקרי המשך מומלץ לבצע מחקר-אורך המאפשר בדיקה חוזרת במשך כמה חודשים, ואף מחקר המשווה בין טווחי גיל רחבים יותר, בכדי לבחון את תהליך הלמידה של הגילים השונים ולהתאים את דרכי ההוראה עבורם ואת איכותם של הספרים האלקטרוניים. יתרה מזו, במחקרי המשך מומלץ להרחיב את אוכלוסיית המחקר כגון, ילדים ממצב סוציו-אקונומי נמוך, לקויות שפה, הפרעת קשב ועוד, כדי להבין לעומק את צרכיהם, ולתת מענה הולם באשר להתאמת הספרים למגוון אוכלוסיות בחברה. בדומה לזה, ניתן לחזור על מחקרנו באמצעות ספרים מודפסים כך שההתערבויות יעשו על ידי תיווך מבוגר וגם כאן, להגיע לאוכלוסיות נוספות ומגוונות יותר, כמו לאלו שאין באפשרותם לרכוש ספרים מהסוג שבמחקר.